

In Memoriam: Prof. Dr. W. M. Docters van Leeuwen

16 maart 1880 — 25 februari 1960

door

W. ROEPKE

Op 25 februari jl. overleed in de leeftijd van bijna 80 jaar, te zijnen huize te Leersum, de heer Willem Marius DOCTERS VAN LEEUWEN, oud-Directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, oud-Hoogleraar aan de medische fakulteit der hogeschool te Batavia, oud-bijzonder Hoogleraar in de tropische plantkunde aan de Gemeente-Universiteit te Amsterdam, Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. De overledene was geboren te Batavia en volgde het middelbaar onderwijs te Nijmegen, vervolgens studeerde hij biologie aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, waar Hugo DE VRIES een van zijn grote leermeesters werd, die hem voor de studie van de gallen wist te inspireren. Hier promoveerde hij in 1907 op een onderzoek betreffende de galwesp *Isosoma* (thans *Isthmosoma*) van helm (*Ammophila arenaria*). Van 1906—1907 was hij voorts assistent bij Prof. HUBRECHT te Utrecht, voor de histologie. Hier leerde hij zijn toekomstige echtgenote kennen, mejuffrouw J. REIJNVAAN, eveneens biologe, die hem in Indië bij zijn onderzoekingen trouw ter zijde stond en met wie hij veel samen publiceerde.

In het najaar van 1907 vertrok hij naar Ned. Indië als assistent aan het toenmalige Algemeen Proefstation te Salatiga. In 1909 al verwisselde hij deze betrekking met die van leraar in de biologie aan de H.B.S. te Semarang, om op het laatst, van 1914—1915, de functie van Directeur dezer instelling te bekleden. Van 1915—1918 was hij Directeur van de H.B.S. te Bandoeng. Uit zijn Semarangse tijd dateert zijn grote vriendschap met Edw. JACOBSON. In 1918 werd hij benoemd tot Directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, in 1926 werd hij Hoogleraar in de biologie aan de medische fakulteit der Hogeschool te Batavia. In 1932 legde hij beide functies neer teneinde met pensioen naar Nederland te vertrekken. In Indië nam hij nog deel aan de Nieuw-Guinea Expeditie van 1926, ook verrichtte hij onderzoekingen op Krakatau, voorts vertoefde hij dikwijls in het Javaanse hooggebergte voor allerlei waarnemingen van biologische aard. In het moederland vestigde hij zich te Leersum. Van 1942—1950 was hij bijzonder Hoogleraar voor de tropische plantkunde aan de Gemeente Universiteit te Amsterdam.

Het werk van Docters van Leeuwen in Indië draagt de stempel der veelzijdigheid, er domineren echter zijn talrijke onderzoekingen over de gallen uit verschillende delen van de archipel, vnl. natuurlijk van Java. Deze onderzoekingen kulmineerden in zijn grote standaardwerk van 1926 over de Zooecidia of the Neth. Indies. Dit werk is van onschatbare waarde en onmisbaar voor iedereen, die zich met de gallen van Zuidoost-Azië wenst bezig te houden. Het is eigenlijk een soort beschrijvende en geïllustreerde opsomming, een soort catalogus in grote stijl dus, waarin de plant en haar misvormingen behoorlijk tot zijn recht komen, terwijl aan het insect zelve gewoonlijk minder aandacht is geschonken. Hier zij opgemerkt, dat Docters van Leeuwen m.i. in de eerste plaats botanicus was, getuige zijn uitgebreide en degelijke kennis van de Indische flora. Ook heeft hij

een aantal botanische geschriften op zijn naam staan. Zijn kennis van insecten daarentegen was bescheiden en ging het meest elementaire nauwelijks te boven. Insekten bewerkt heeft hij feitelijk nooit en zo is het te begrijpen, dat het insect als galveroorzaker minder zijn aandacht trok. Trouwens had hij zich hiermede bezig gehouden, dan ware dit aan het snelle verschijnen van zijn onderzoekingen stellig niet ten goede gekomen. Ook andere onderwerpen hadden zijn aandacht, bv. de verhouding van planten en mieren, de biologie van planten en dieren, vnl. insecten in het hoogste gebergte, zelfs interesseerden hem de zg. vleermuisbloemen, zoals blijkt uit zijn inaugurale rede te Amsterdam. Hiernaast verrichtte hij veel snipperwerk, bv. over in hout borende Cicindeliden-larven (*Collyris*), over bastkevers (*Ozotopemon*), die door hun vreterij de dichotome vertakking der manggrove-luchtwortels (*Rhizophora*) veroorzaken, e.a. Ook op het gebied der toegepaste entomologie beproefde hij zijn krachten, vooral toen hij nog te Salatiga werkte. Zo signaleerde en beschreef hij een borend insect, *Squamura acutistriata* Mell, door hem ten onrechte *Arbela dea* Swinh. geheten, dat in Oost-Java in de cacao schadelijk optrad. Ook was hij begonnen met onderzoekingen over de intens schadelijke kapok-snuitkever, *Alcides leeuwenii* Marsh., naar hem genoemd, maar dit werk kon geen voortgang vinden, toen hij Salatiga verliet.

In Nederland keerde hij weer tot zijn oude liefde, de gallen, terug. Het zal wel geen toeval geweest zijn, dat hij zich te Leersum vestigde, in de nabijheid van de Grebbe, het klassieke studieterrein van de grote BEIJERINCK. Hij observeerde niet alleen in het vrije veld, maar experimenteerde ook in zijn eigen tuin met het overbrengen van galwespen teneinde hun generatie-verwisseling te bevestigen of op te helderen. Het eindresultaat is ook hier weer een keurig verzorgd en rijk geïllustreerd gallenboek, uitgegeven vanwege de Nederl. Natuurhistorische Vereniging, dat reeds een tweede oplage heeft mogen beleven.

Als werker was Docters van Leeuwen ijverig, nauwgezet en doortastend, steeds streefde hij ernaar zijn publikaties, de grote zowel als de kleine, „af” en up to date te doen zijn. Met wanhoop vervulde hem de entomologische nomenklatuur, vooral die der Cynipiden, dikwijls wendde hij zich tot derden met verzoek om hulp ter zake, ik vrees echter, dat de verkregen inlichtingen hem meestal niet veel wijzer hebben gemaakt. Met de eerste specialisten der wereld stond hij in verbinding. Zijn belangstelling voor het „vak” bleef onverflauwd en levendig tot aan zijn dood toe, waarvan ik mij persoonlijk kon overtuigen bij een bezoek enkele weken voor zijn heengaan.

Als mens was hij gekenmerkt door grote eenvoud en bescheidenheid, als zodanig bleef hij altijd zichzelf gelijk. Hij was behulpzaam, stond welwillend tegenover iedereen en was toeschietelijk voor andermans ideeën. Doch ook wist hij van optreden, zonder aanzien des persoons. Enkele rekalitrante heren onder zijn personeel te Buitenzorg, die dachten een loopje met hem te kunnen nemen, hebben dit tot hun schade moeten ondervinden. Bij zijn Amsterdamse studenten was hij buitengewoon populair. Velen, waaronder ook steller dezes, sinds 1908 in hechte vriendschap met hem verbonden, zullen hem met weemoed blijven gedenken.

Zijn publicaties vindt men vermeld in de Catalogus van de bibliotheek der Ned. Entomol. Vereniging.